

ANMELDELSER

Kultur minder.

I 1936 stiftedes Selskabet for dansk Kulturhistorie af en Kreds af Mænd, der repræsenterer alle Grene af kulturhistorisk Forskning. I 1939 begyndte Selskabet at udsende en Publikation under Navnet »Kultur minder«, af hvilken der nu er udkommet fire nydeligt udstyrede Bind (Gyldendal). Dermed er der givet et Grundlag for Bedømmelsen af de Maal, der stræbes imod og de Resultater, der er opnaaet.

Bindet for 1939 indledes med en Programartikel af Dr. phil. *Eiler Nystrøm* om Kulturhistorie, der trækker Linierne op. Dr. Nystrøm minder om den Strid, der i sin Tid stod mellem Troels Lund og Dietrich Schäfer om Kulturhistoriens Berettigelse. Tyskeren Schäfer forherligede den politiske Historie paa Bekostning af Kulturhistorien. Han opfattede Staten som den fornemste den beherskende Genstand i al historisk Forskning og Tænkning. Overfor dette gjorde Troels Lund gældende — og hertil slutter Dr. Nystrøm sig — at det i Virkeligheden er Kendskabet til Samfundenes Kulturhistorie, der muliggør Forstaaelsen af den politiske Historie. Det er Kulturen, der har bundet Menneskene sammen, skabt »Retssædvaner, Omgangsformer, aandelige og litterære Ideer — hele det indre Liv, der binder Samfundets Medlemmer sammen til en Eenhed«. Saaledes opfattet maa Kulturhistorien beskæftige sig med Folkets sociale og økonomiske Liv, dets Sprog, Litteratur, Kunst og Videnskab. Kulturhistorie bliver et Fællesbegreb, der omfatter hele den Side af Historien, der beskæftiger sig med Tilstanden i Almindelighed. Tilstandshistorie kunde man ogsaa kalde den.

Dr. Nystrøm nævner, at denne Opfattelse af Kulturhistoriens Værdi har Rødder tilbage til det 18. Aarh. og slutter med at anerkende den Betydning, som den lokalhistoriske Forskning har netop for denne Gren af Historieforskningen.

De fleste vil nu godtage Kulturhistoriens grundlæggende Betydning for Opfattelsen af Samfundets Vilkaar, og de sidste Aartier har klargjort, at der indenfor Kulturhistoriens Felter er store uopdyrkede Omraader. Det er blot forbavsende at Oprettelsen

af Landsarkiverne, af de mange kulturhistoriske Museer og af de lokalhistoriske Foreninger, ikke har medført en dyberegaaende Behandling af kulturhistoriske Emner. Først med den sidste Tids Bestræbelser for at faa oprettet et Institut for lokalhistorisk Forskning aabnes Mulighed for en Organisation af Kræfterne, og et helt nyt Land vil kunne indvindes for dansk Historieforskning.

Det bør nu vel ikke overses, at der ogsaa før »Kulturminster« har bestaaet Tidsskrifter, der væsentligt har behandlet kulturhistoriske Emner. Indholdet af nærværende Tidsskrift har ganske overvejende været af kulturhistorisk Art; det samme var Tilfældet med det desværre nu afdøde »Fra Arkiv og Museum«. Det hindrer naturligvis ikke, at der ogsaa for det nye Tidsskrift vil være Plads, og at det vil have en Opgave at løse.

I de nu udkomne Bind »Kulturminster« er der mange udmærkede Bidrag. Der er en hel Del Teaterhistorie, Dr. phil. Torben Krogh har skrevet om Tivolipantominsens Oprindelse. »Bag Barokteatrets Kulisser« og om Den kgl. Ballet før Aug. Bournonville. Chr. Elling, der er mere produktiv end de fleste andre danske Kunsthistorikere, har i hvert Bind behandlet et arkitekturhistorisk eller kunsthistorisk Emne fra København, Georg Galster har skrevet et Par Afhandlinger med Tilknytning til Numismatiken, og H. Langberg har givet et fornøjeligt Billede af Wessels Hjem paa Graabrødre Torv.

Det er altsammen saare nydeligt, men man spørger sig selv, om der ikke er Kulturminster udenfor København. Indtil nu er det kun faa, der har fundet Behandling i denne Skriftrække. H. P. Hansen, Herning, har publiceret den morsomme Regnskabsbog, som Præsten Hr. Stafen førte i 1672—1712, og som virkelig giver et Kulturbillede af en midtjydsk Præsts Liv, og Margrethe Hald har skrevet den meget vægtige Afhandling om Nælder og Nældetøj. Men at der ogsaa udenfor København findes arkitekturhistoriske Værdier, viser Otto Norns to Afhandlinger henholdsvis om et Par Renæssancekapeller i Østjylland og om Bygmester Anders Kruse, som virkede i Østjylland.

Skriftrækkens Navn »Kulturminster« leder Tanken hen paa en Potpourrikrukke; man linder Laaget og det dufter af en fin og svunden Tid. Det er naturligt, at netop det 18. Aarhundredes København giver saa mange Emner, men om Tidsskriftet skal naa sit Maal, maatte det bringe Behandlinger af Emner fra flere Felter. Paa en vis Maade kommer det som en Afløser af »Fra Arkiv og Museum«, men man synes, at dette Tidsskrift var præget af en mere umiddelbar Forskerglæde. Det er et ejendommeligt Forhold, at samtidig med at den kulturhistoriske Forsknings Betydning er ved at blive ydet Retfærdighed, og samtidig med at de lokal-

historiske Foreninger er skudt op i stort Tal og Arkiver og Museer hver for sig har gjort et Arbejde for Kulturhistorien, samtidig er Forskerglæden bleven blegsoffig.

Der er Brug for et kulturhistorisk Tidsskrift, som hviler paa et bredt Grundlag, i den Forstand, at det ikke lægger Hovedvægten paa Hovedstadens Kulturhistorie. Fremtiden vil vise, om »Kulturmindere« kan løse denne Opgave, eller om andre Tidsskrifter, der virker i denne Retning, skulde have Mulighed for at tage den op.

Svend Larsen.

J. S. Vanggaard.

J. S. Vanggaard: Oplevelser. Mennesker. Synspunkter. Munksgaard 1945.

Ved vendelboen, statsrevisor, fhv. folketingsmand *J. S. Vanggaard's* død sidst på året 1945 — få dage efter at han var fyldt 70 — mistede dansk politik en af dens forholdsvis få særprægede personligheder. Venner og meningsfæller af den afdøde vil imidlertid kunne glæde sig over, at det var lykkedes ham et godt halvt års tid før at få fuldendt sine under titlen: *Oplevelser, Mennesker, Synspunkter* udgivne erindringer, et stort værk på over 400 sider og forsynet med mange smukke illustrationer.

Det er ikke her stedet nærmere at dvæle ved Vanggaards velkendte synspunkter: hans danskhedsfølelse og forsvarsvilje, hans kamp mod »radikalismen« og den betragtning, at snart denne, snart hin opgave må vi opgive at løse, da vi er alt for små og ubetydelige! Jeg vil kun m. h. t. Vanggaards »synspunkter« fremhæve, at da han fremsætter disse udførligt ikke blot på de nævnte store politiske principspørgsmål, men også på en række andre konkrete politiske spørgsmål, udgør bogen egentlig herved — efter mit skøn — et udmærket grundlag for politiske studiekredse.

Hvad jeg imidlertid gerne her vil påpege, er først og fremmest, at Vanggaards erindringer yder et vægtigt bidrag til Danmarks nyere politiske historie. Gennem en menneskealder — fra 1910 til 1943 — var V. medlem af folketinget, og inden for sit parti: Venstre, arbejdede han sig efterhånden frem til at opnå både indflydelse og respekt. Fra 1932 til sin afgang fra rigsdagen var han således folketingets 1. viceformand. En række kendte politikere passerer revue, og en række indgribende hændelser i Danmarks nyere politiske historie bliver belyst i de pågældende afsnit af V.s værk. Blandt politikerne kan f. eks. anføres socialdemokraterne